

Inhoud

	Voorwoord – Arnon Grunberg	
	Duivelse uitwassen en hemelse beloftes	11
1	Inleiding	
	Veertig jaar schrijven over Amerika: verblijd, verrast, verbaasd, verbijsterd	17
2	Culture Wars	
	‘We will never, ever surrender to the woke mob. Woke is going to die.’	33
3	Politiek	
	Amerikanen moeten jaloers zijn op ons Nederlandse poldermodel	61
4	Godsdienst	
	Vraag voor rechtse Evangelicals: ‘What Would Jesus Do?’	101
5	Immigratie	121
6	Lhbtq+	
	De rechtse bemoeizucht gaat ver: bibliotheken en baarmoeders, scholen en slaapkamers	141
7	Abortus	
	Abortusarts slaapt met een geweer naast zijn bed en draagt een kogelvrij vest	169

8	Vuurwapens	
	Dodelijke mythes over de wapencultuur kosten elk jaar 49.000 Amerikanen het leven	193
9	Generaties	
	Een nieuwe generatie: van 'Good Old USA' naar 'Great New USA'?	217
10	'The Boy Problem'	
	Meisjes volgen hun dromen, jongens hun hormonen	233
11	Economie	
	Amerika als economische grootmacht: afgang of opkomst?	255
12	Buitenland	
	Amerika's imago in de wereld: onmisbaar of onuitstaanbaar?	277
13	Verkiezingen	
	De oudste democratie wordt on-democratischer	299
14	Slot	
	Rijke Amerikanen willen de vrijheid om vrijheid ongelijk te verdelen	327
	Verantwoording	335

Voorwoord

Duivelse uitwassen en hemelse beloftes

Het is jammer dat Charles Groenhuijsen, die sinds het eind van de vorige tot het begin van deze eeuw dertien jaar correspondent was in Amerika en er nog langer heeft gewoond, zich in dit boek in eerste instantie tot Nederlandse lezers richt, oftewel mensen die niet in Amerika mogen stemmen. Hij had beslist ook talloze Amerikanen bij de hand kunnen nemen om gezamenlijk de weg van de redelijkheid te bewandelen. Want dat die weg de weg van Groenhuijsen is moge duidelijk zijn.

Al in zijn inleiding schrijft hij: ‘Dit is geen politiek boek, maar 2024 is een verkiezingsjaar en dus schrijf ik in dit boek over Republikeinen en Democraten, conservatieven en progressieven.’ Om eraan toe te voegen: ‘Dit boek schrijf ik uit liefde voor en bezorgdheid over Amerika.’ Alsmede: ‘Ik baseer mijn analyses in dit boek op feiten, maar kan niet voorkomen dat mijn mening hier en daar doorklinkt. Ik heb me nog ingehouden...’

Groenhuijsen maakt er geen geheim van dat hij Trump en het trumpisme als het grootste gevaar voor Amerika beschouwt, en daarmee bevindt hij zich in respectabel gezelschap. Het gezaghebbende tijdschrift *The Economist* schreef dat Trump in 2024 het grootste gevaar voor de wereld is.

Er is echter geen reden tot paniek. Groenhuijsen blijkt de laatste Amerikaanse presidentsverkiezingen, die van 2016 en 2020, juist te hebben voorspeld en hij meent dat Trump in 2024 niet zal winnen.

Dat denk ik ook, hoewel ik vrees dat het de Amerikaanse justitie zal zijn – Trump is als bekend voor verschillende zaken aangeklaagd,

de ene aanklacht weegt zwaarder dan de andere – die de wereld gaat behouden voor de man die beweert Amerika weer groot te willen maken, maar die er in werkelijkheid op uit lijkt het Amerikaanse imperium eigenhandig de nek om te draaien. *The New York Times* berichtte, weliswaar met enig voorbehoud, dat Trump zich meer en meer in de richting van het totalitarisme begeeft en dat hij oorlogstaal gebruikt om binnenlandse vijanden mee te ontmenselijken. Op kleine schaal hebben we deze ontwikkelingen ook in Nederland en andere Europese landen meegemaakt. Hoe lang geleden was het dat Wilders Job Cohen uitmaakte voor ‘bedrijfspoedel’? De taal van de hooligan heeft de politiek geopenetreerd, al staat er in Amerika nu eenmaal meer op het spel dan in een land als Nederland, dat militair gezien een provincie is van Amerika en economisch gezien een deelstaat in Duitsland.

Wie nu meent dat Groenhuijsens boek een pamflet is voor de Democraten in het algemeen en Biden in het bijzonder, heeft het mis. De schrijver van dit boek is godzijdank geen missionaris. Groenhuijsen probeert het land waar hij zo lang heeft gewoond te begrijpen aan de hand van thema’s als cultuuroorlogen, immigratie, abortus, en de vergane glorie van de man; allemaal zaken die in meer of mindere mate ook in Europa een rol spelen.

Daarbij speelt persoonlijke anekdotiek gelukkig een bescheiden bijrol; Groenhuijsen baseert zich op verifieerbare feiten, hij probeert tegen beter weten in optimistisch te blijven en slaagt daar ook meestal in.

Tussen de regels door maakt hij duidelijk waarom het lot van Amerika ons allen aan het hart zou moeten gaan. Niet alleen omdat we cultureel gezien allemaal gemankeerde en minder gemankeerde Amerikanen zijn – ik heb weleens geschreven dat Boston cultureel gezien dichterbij is dan München, en dat Los Angeles ons meer aan het hart gaat dan Kraków –, maar ook omdat een einde van het Amerikaanse imperium gevolgen zal hebben voor de toekomst van Europa die wij ons nu nog amper kunnen voorstellen.

In korte tijd is er niet alleen buiten maar vooral ook in Amerika

enorm veel veranderd, vaak ten goede – Groenhuijsens optimisme is ergens op gebaseerd. Maar desondanks kan men, of je nu naar Nederlandse of Amerikaanse opiniepeilingen kijkt, een gevoel van malaise maar moeilijk onderdrukken.

Het vertrouwen van Amerikanen in de politiek is, zo blijkt uit cijfers die Groenhuijsen in zijn boek heeft opgenomen, ‘dramatisch’ gedaald. Had in 1960 nog 75 procent van de Amerikanen vertrouwen in de politiek, in 2023 was dat nog maar 16 procent. Merkwaardig genoeg hebben zwarte kiezers meer vertrouwen in de politiek dan witte kiezers. Waaruit kan worden afgeleid, voor zover we daar nog aan twijfelden, dat vertrouwen ook iets gevoelsmatig is. Niet de naakte feiten maken het verschil uit tussen wantrouwen en vertrouwen, maar hetzelfde *je ne sais quoi* dat ervoor zorgt dat de ene persoon je afstoot en de andere persoon je juist aantrekt. Terloops mogen we hieruit concluderen dat een gebrekkig vertrouwen van de Nederlander in de politiek misschien minder te maken heeft met typisch Nederlandse fenomenen als Rutte en de toeslagenaffaire, en veel meer met dat acute en vermoedelijk ook wel verleidelijke gevoel van neergang en dringende vermoedens van rampspoed waarvan het gehele Westen, onder aanvoering van Amerika, is doordrongen.

Veel van wat er in Amerika gebeurt komt vroeg of laat ook naar Europa. Een uitzondering is misschien het typisch Amerikaanse fenomeen van wapenbezit, de gedachte dat je zonder wapen een slaaf bent, zoals mij ooit is verteld door een wapenhandelaar in North Carolina. Een man die duidelijk niet alleen in wapens handelde maar er ook van hield. En zelfs als het om wapenbezit gaat zou ik er niet zeker van zijn dat schietpartijen in scholen, kantoren, nachtclubs en ziekenhuizen ons voor altijd bespaard zullen blijven. Geweld is een uiterst besmettelijk fenomeen.

Ondanks zijn aanstekelijke vertrouwen dat mede op demografische ontwikkelingen is gebaseerd – meerderheden worden minderheden, vooruitgang lijkt onontkoombaar –, erkent Groenhuijsen dat ongeveer de helft van de Amerikanen meent dat er ‘in de komende tien jaar opnieuw een burgeroorlog uitbreekt’. In afwachting van de

‘duivelse uitwassen’ die hun te wachten staan schaft men daarom alvast wat wapens aan.

Terecht vraagt Groenhuijsen zich af waarom kerkleiders, die toch gaarne ook politieke invloed uitoefenen, in het algemeen vrij weinig doen om de vuurwapenlobby te bestrijden – en dat terwijl vuurwapens de belangrijkste oorzaak zijn van het overlijden van kinderen. Sinds 1968 kwamen meer Amerikanen in eigen land om door vuurwapens (1,5 miljoen) dan in alle oorlogen die Amerika in zijn 250-jarige geschiedenis overal ter wereld heeft uitgevochten (1,2 miljoen doden). Er vallen jaarlijks ook meer doden door vuurwapens (ruim 48.000 in 2022) dan in het verkeer (43.000). De dood in Amerika is zeker ook het vuurwapen (er sterven in Amerika nog veel meer mensen aan drugs en pijnstillers), dat je in veel staten bijna net zo makkelijk kunt krijgen als een hamburger.

In een van de betere westerns, *Once Upon a Time in the West* van Sergio Leone, zegt een van de personages: ‘I kill for money, but because you are my friend, I’ll kill you for nothing.’ Iets hiervan zit kennelijk diep in het DNA van Amerika. Dat dat DNA levend wordt gehouden door bedrijven en lobbyisten die goed geld verdienen aan de verkoop van wapens, leert ons dat doden voor geld toch vaker voorkomt dan doden uit hobbyisme.

Dat alles neemt niet weg dat voor talloze mensen niet Europa maar Amerika nog altijd het beloofde land is, en dat het aantal Amerikanen dat het eigen land verlaat niet bovenmatig groot is. Van een brain-drain is vooralsnog geen sprake.

Desondanks heeft Groenhuijsen het in het laatste hoofdstuk over ‘een angstaanjagend perspectief’. Hij verwijst naar het feit dat een land dat zich altijd heeft laten voorstaan op zijn vrijheid, het met diverse vrijheden niet meer zo nauw neemt.

Maar Amerika heeft wel meer angstaanjagende ontwikkelingen doorstaan. En ook Groenhuijsen wil niet zo on-Amerikaans, ik zou bijna zeggen: zo Europees, eindigen. Hij houdt misschien tegen beter weten in en toch met argumenten en feiten vast aan Amerika, als een ‘shining city on a hill’ (Reagan). Begrijpelijk. Waaraan zouden we ons

anders moeten vasthouden? China? Rusland? Onszelf?

In de vorige eeuw heeft Amerika Europa twee keer gered, niet alleen maar toch gered: in de Eerste en de Tweede Wereldoorlog. Misschien gaat Amerika nu zichzelf redden.

Charles Groenhuijsen en zijn lezers kunnen in elk geval zeggen: aan ons heeft het niet gelegen.

Arnon Grunberg

Amsterdam, november 2023

I

Inleiding

Veertig jaar schrijven over Amerika:
verblijd, verrast, verbaasd, verbijsterd

‘Om vooruitgang te boeken moeten we stoppen onze politieke
tegenstanders als vijanden te behandelen.

We zijn geen vijanden, we zijn Amerikanen.’

– **Joe Biden in zijn overwinningsspeech, november 2020**

‘We verslaan radicaal-links, de marxisten,
de anarchisten, de ophitsers, de plunderaars
en al die andere mensen die geen idee hebben
waar ze mee bezig zijn.’

– **Donald Trump, Fourth of July-speech 2020**

330 MILJOEN AMERIKANEN: OPVALLEND AARDIG, GASTVRIJ, NIEUWSGIERIG, MEELEVEND

Amerika is mijn tweede vaderland. Professioneel en privé volg ik het land sinds het midden van de jaren tachtig. Ik werkte er gedurende twee periodes als NOS-correspondent (1986-1989 en 1996-2006) en we bleven er als gezin tot 2016. Onze drie kinderen (geboren in 1992, 1994 en 1995) zijn in Nederland geboren, maar groeiden op in Amerika. Twee van de drie wonen er nog. Mijn vrouw werkte jaren op een Amerikaanse school. Onze vele campertrips door wijde vlaktes en hoge gebergten leverden de mooiste herinneringen op. Amerika zit in ons bloed. We houden van dit onmetelijke land.

Er wordt wel gezegd dat je niet te lang correspondent in een land kunt zijn, omdat je ongeremde nieuwsgierigheid – de brandstof van goede journalistiek – dan verdwijnt. Je verwondert je niet meer over de dagelijkse gekkigheid. Je bent de verbazing voorbij. Ik durf te zeggen: Gedurende mijn jaren als correspondent en al die jaren daarna bleef ik opgewekt verrast en verwonderd. Mijn gretigheid om alles van dat land te weten is niet verminderd. Het land is wel veranderd. Het Amerika van 1986 – toen we er voor het eerst gingen wonen – was een ander Amerika. De veranderingen die sindsdien zijn opgetreden waren onvoorspelbaar en onvoorstelbaar.

Ik ben nog altijd verblijd, verrast, verbaasd, maar helaas ook verbijsterd over dit Land van de Onbegrensde Mogelijkheden. Ik kies voor de ondertitel van dit boek dan ook een variant hierop. Het is tegelijk – en steeds vaker – het Land van de Ongewenste Mogelijkheden.

In februari 2017, vroeg in de presidentiële termijn van Donald

Trump, introduceerde *The Washington Post* een nieuw motto. Het staat elke dag op de voorpagina en bovenaan de website. Je kunt er als lezer niet omheen: 'Democracy Dies in Darkness'. Het ziet er niet naar uit dat de krant die grimmige waarschuwing binnenkort hoeft te verwijderen. De strijd is nog lang niet gestreden. Dat is een verdrietige en beangstigende constatering.

Amerika is in veel opzichten uniek. Inderdaad is het nog steeds een Land van Onbegrensde Mogelijkheden: het optimisme, de tomeloze energie, ondernemerschap, topwetenschap, innovatie. Van de tien beste universiteiten ter wereld zijn er acht Amerikaans. Op beslissende momenten staat Amerika klaar voor zijn vrienden en bondgenoten (zoals bewezen tijdens de Tweede Wereldoorlog, de Koude Oorlog, de oorlog in Oekraïne, en de recente gebeurtenissen in Israël) en behoedt de wereld voor groter onheil.

Na 23 jaar wonen in Amerika durf ik met zekerheid te stellen dat het overgrote deel van de 330 miljoen Amerikanen opvallend aardig, gastvrij, nieuwsgierig en meelevend is. Nee, ik heb ze niet alle 330 miljoen persoonlijk ontmoet. Maar mijn steekproef is na al die jaren groot genoeg om er iets over te kunnen zeggen. Dan is mijn oordeel – en dat van mijn gezinsleden – onverminderd positief.

AMERIKANEN HEBBEN VOLOP REDEN OM STIKJALOERS OP WEST-EUROPA TE ZIJN

Er zijn helaas ook negatieve, ongewenste eigenschappen waarin Amerika uniek is. Nergens in de ontwikkelde westerse landen vallen zoveel doden door vuurwapengeweld. Het aantal vuurwapens (400 miljoen) overtreft het aantal burgers. Nergens in de rijke, westerse landen is de misdaad zo hoog en zitten zoveel burgers in de gevangenis (10 keer Nederland). In 2022 viel een recordaantal drugsdoden door overdosis: 109.000 (20 keer Nederland). Racisme blijft een eterende wond in de Amerikaanse samenleving.

In bijna alle rijke landen neemt de levensverwachting toe, in de vs